

სასამართლო და არასამართლო მედიაციის ურთიერთმიმართება

ანა გურიელი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის
ფაკულტეტის აფილირებული ასისტენტი,
დოქტორანტი, ადვოკატი, მედიატორი

საკვანძო სიტყვები: პრინციპი, ნებაყოფლობითობა,
მოსამართლე

შესავალი

კონფლიქტი ადამიანთა ურთიერთობის განუყოფელი ნაწილი და ყოფის ბუნებრივი კომპონენტია. როგორი მოწესრიგებულიც უნდა იყოს საზოგადოებრივი ყოფა და როგორ გამართულადაც უნდა მუშაობდნენ სამართლებრივი ინსტიტუტები, სოციალურ კონფლიქტებს თავიდან ვერ ავიცილებთ, რადგან ის ადამიანთა ურთიერთობის თანმდევი მოვლენაა.¹ საუკუნეებია, ცივილიზებულ საზოგადოებაში კონფლიქტის გადასაწყვეტად ადამიანები მიმართავენ სასამართლოს. შეგვიძლია, ვივარაუდოთ, რომ ამდენივე ხანია იურისტები არ წყვეტენ ფიქრს დავის გადაწყვეტის ახალი, უფრო ეფექტიანი და სწრაფი მეთოდების მოსაძიებლად.² ამის გათვალისწინებით, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებებმა, მათ შორის მედიაციამ, ადგილი დაიმკვიდრა თითქმის მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. საქართველოში მედიაციის ინსტიტუტი მხარდაჭერილია სახელმწიფო პოლიტიკით, რაც გამოიხატა მისი მარეგულირებელი ნორმების საკანონმდებლო დონეზე

1 წულაძე ა., 2016. სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, გვ. 6.

2 Goldsmith J. C., Ingen-Housz A., Pointon G. H., 2011. ADR in Business: Practice and Issues Across Countries and Cultures, Vol. II, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, p. 4.

განმტკიცებით. შესაბამისად, დგინდება, რომ მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის პირობებში მისი წარმატებული ფუნქციონირება, დავის გადაწყვეტის სხვა საშუალებებთან ერთად, წარმოადგენს არა მხოლოდ კერძო ინტერესის საგანს ინდივიდუალურ შემთხვევებში, არამედ საჯარო მნიშვნელობის მქონე ფაქტსაც.

თუმცა, საქართველოს რეალობაში მედიაცია განიხილება როგორც ახალი ინსტიტუტი; არ არის დარეგულირებული მასთან დაკავშირებული რიგი მატერიალური, პროცესუალური თუ ეთიკური საკითხები. მათ შორის, ურთიერთმიმართება სავალდებულო/სასამართლო და ნებაყოფლობით მედიაციას შორის. იურიდიული პროფესიის მუდმივად მზარდი მოთხოვნები კი დღის წესრიგში აყენებს სამართლის მითითებულ დარგში არსებული რეგულაციების თანამედროვე განვითარების ტენდენციებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას.

შესაბამისად, წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს სავალდებულო/სასამართლო და ნებაყოფლობითი მედიაციის ურთიერთმიმართების დადგენას. ნაშრომში განიხილება სავალდებულო/სასამართლო და ნებაყოფლობითი მედიაციის დამახასიათებელი ნიშნები; განხორციელდება სასამართლო მედიაციის პრაქტიკისა და მარეგულირებელი კანონმდებლობის ანალიზი; საბოლოოდ, განისაზღვრება სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტთან დაკავშირებული გამოწვევები.

მიზანი მიიღწევა კვლევის ანალიტიკური, ისტორიული, შედარებით სამართლებრივი მეთოდების გამოყენებით. გაანალიზდება აღნიშნულ საკითხებთან მიმართებით მნიშვნელოვნად მიჩნეული რეგულაციები.

2. მედიაციის, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების ძირითადი ნიშნები

აღიარებული მიდგომის შესაბამისად, მედიაციის ინსტიტუტის იმგვარი პოპულა-

რობა, რაც დღესდღეობით არსებობს, ძირითადად ნიშნებმა განაპირობა:

- მედიაციის პროცესი ემყარება მხარეთა ინტერესებს და არა უფლებებს;
- მედიატორის შეთავაზება მხარეთათვის არამბოჭავია;
- მედიაციის პროცესი კონფიდენციალურია;
- მედიაციის პროცესი ნებაყოფლობითია.³

ბუნებრივია, მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის გზაზე, საერთაშორისო თუ შიდასახელმწიფოებრივ დონეებზე დღის წესრიგში დგებოდა მისი სამართლებრივი რეგულირების საკითხი. მათ შორის საერთაშორისო დონეზე მიიღეს შემდეგი აქტები: მოდელური კანონი საერთაშორისო კომერციული მედიაციის შესახებ, რომელიც მიღებულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის (UNCITRAL) მიერ 2002 წლის 4 ივნისს; აშშ-ის მოდელური კანონი მედიაციის შესახებ (Uniform Mediation Act), რომელიც მიღებულია ეროვნულ კონფერენციაზე 2001 წლის 10-17 აგვისტოს; ევროპარლამენტისა და ევროპის საბჭოს 2008 წლის 21 მაისის დირექტივა სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის ასპექტებთან დაკავშირებით; ევროკავშირის მასშტაბით მოქმედებს მედიატორთა ქცევის ევროპული კოდექსი (European Code of Conduct for Mediators, 2004); ამასთან, მედიაციის დამოუკიდებელი კოდექსები მიიღეს შემდეგმა სახელმწიფოებმა: ავსტრიამ, ბულგარეთმა, საბერძნეთმა, პოლონეთმა, მალტამ, რუმინეთმა.⁴ ცალკე უნდა გამოიყოს იურიდიული საზოგადოების (ინგლისი და უელსი) სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის პრაქტიკის

3 ნულაძე ა., 2016. სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, გვ. 13.

4 Esplugues C., Louis M., 2015. New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, p. 55.

კოდექსი (Law Society (England and Wales) Code of Practice For Civil/Commercial Mediation); დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის (CEDR) ქცევის კოდექსი ნეიტრალური პირებისათვის (CEDR Solve Code of Conduct for Neutrals); Mediation College-ის მედიატორების პრაქტიკის კოდექსი (College of Mediators Code of Practice For Mediators); Core Solutions Group-ის მედიატორთა ქცევის კოდექსი (შოტლანდია); Civil Mediation on Council-ის კოდექსის პროექტი მედიატორთა პრაქტიკისთვის (Draft Code of Good Practice for Mediators); NMI (ჰოლანდია) მედიატორთა ქცევის კოდექსი (Code of Conduct for NMI Registered Mediators); Capani-ის (ბელგია) მედიატორთა ეთიკური ქცევის წესები (Capani Rules of Good Conduct) და IMI-ის პროფესიული ქცევის კოდექსი (IMI Code of Professional Conduct). ჩამოთვლილი ეთიკის კოდექსები, ისევე როგორც სხვა არაერთი აქტი, განსაზღვრავს მედიაციის პროცედურულ საკითხებს, ისევე როგორც მის ფუძემდებულ პრინციპებს. მათი ანალიზისა და ურთიერთშეჯერების შედეგად კი შესაძლებელია ითქვას შემდეგი: უმრავლესობა აერთიანებს ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: ინტერესთა კონფლიქტი, მიუკერძოებლობა, ნეიტრალურობა, მედიატორის როლი, მხარის თვითგამორკვევა, ოჯახისა და ბავშვის ინტერესების დაცვა, პროცესის ხარისხი, მედიატორის მიერ პროცესზე უარის თქმის საფუძვლები, კვალიფიკაცია, აკრედიტაცია, დაზღვევა, კონფიდენციალურობა, მედიაციის ხარჯები/მომსახურების ანაზღაურება, მედიაციის რეკლამირება, პროფესიული მოვალეობები.⁵

როგორც აღინიშნა, ერთ-ერთი პრინციპი, რომელსაც განამტკიცებს მითითებულ დარგში მოქმედი თითქმის ყველა აქტი და

რომელიც უდავოდ მიიჩნევა მედიაციის პროცესის განმსაზღვრელ ერთ-ერთ კომპონენტად, მხარეთა თვითგამორკვევა (ნებაყოფლობითობა). წინამდებარე ნაშრომის შესავალშივე დასახელებული მიზნებიდან გამომდინარე, ყურადღება სწორედ მასზე გამახვილდება.

აღნიშნული პრინციპის მნიშვნელობა ეჭვს არც ერთ შემთხვევაში არ იწვევს ნებაყოფლობითი მედიაციის წარმოების შემთხვევაში. თუმცა, სწორედ მედიაციის ეფექტიანობიდან გამომდინარე, მართლმსაჯულების პოლიტიკის შემმუშავებელმა პირებმა მიიჩნიეს, რომ აუცილებელი იყო ამ ინსტიტუტის მეტი მხარდაჭერა. ამის გათვალისწინებით, დაინერგა მედიაციის ზემოთ ნახსენები ისეთი ფორმა, რა შემთხვევაშიც პროცესის წამოწყება შესაძლებელი იქნებოდა არა მხოლოდ მხარეთა ნებაყოფლობითი სურვილის საფუძველზე, არამედ მოსამართლის გადაწყვეტილებითაც (სავალდებულო/სასამართლო მედიაცია), რამაც, ზოგიერთი კრიტიკოსის აზრით, შესაძლებელია გამოიწვიოს მედიაციის ზემოთ განხილული ფუძემდებლური პრინციპის – მხარეთა თვითგამორკვევის შეზღუდვა.

ნებისმიერ შემთხვევაში, ორივე ტიპის – სავალდებულო/სასამართლო თუ ნებაყოფლობით მედიაციას ახასიათებს როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი თავისებურებები. შესაბამისად, წინამდებარე ნაშრომის მიზნებისათვის საჭიროდ მიიჩნევა თითოეულის ანალიზი.

სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის დადებითი და უარყოფითი მხარეები

სასამართლო მედიაციის მოწინააღმდეგეთა მხრიდან გამოითქმის მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ მოსახლეობის პრიორიტეტული ინტერესი სამართლიანობის შეგრძნებაა; არა კომპრომისი, არაეფექტიანობა, არა პროცესის სიიაფე,

5 Riskin L. L., 2009. Awareness and Ethics in Dispute Resolution and Law, Why Mindfulness Tends to Foster Ethical Behavior, Tex. L. Rev., Vol. 50:493, p. 498; Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p. 402. მითითებულია: ჩიტაშვილი ნ., 2016. მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის აღრესატები, თსუ იურიდიული ფაკულტეტი, სამართლის ჟურნალი #1, გვ. 29-30.

არამედ უპირატესად სამართლიანობა.⁶ ე.ი. მოლაპარაკების წარმოება ყოველთვის არ შეიძლება იყოს საუკეთესო არჩევანი. ზოგ შემთხვევაში, მხარეთა ინტერესების დაკმაყოფილებისათვის, საუკეთესო გადაწყვეტა უნდა იყოს არა მორიგება, არამედ დავის მესამე პირის (მოსამართლის/არბიტრის) მიერ გადაწყვეტა.⁷ საყურადღებოა, რომ მედიაციის საშუალებით დავის გადაწყვეტა მართლაც არ შეიძლება იყოს შესაფერისი ყველასთვის – მათ შორის იმ პირისათვის, რომლის ინტერესთა დაკმაყოფილებაც მხოლოდ სასამართლოსათვის მიმართვის გზითაა შესაძლებელი.⁸ მედიაცია ვერ იქნება წარმატებული ვერც არათანასწორი მხარეების დავის შემთხვევაში.⁹

მართლაც, ყველა მოქალაქეს უნდა ჰქონდეს წვდომა სამართალთან. რიგ შემთხვევებში აღნიშნულ ცნებას აიგივებენ სასამართლოსთვის მიმართვის უფლებასთან, თუმცა, მითითებული ახსნა არ შეიძლება ჩაითვალოს საუკეთესოდ. სამართალთან წვდომა უნდა განისაზღვროს როგორც მოქალაქეთა შესაძლებლობა, გადაჭრან კონფლიქტები მშვიდობიანი გზით. ამ თვალსაზრისით, სამართალთან წვდომა მოიაზრებს იმგვარი გარანტიების შექმნას, სადაც პირებს შეეძლებათ მიიღონ სასურველი შედეგი. თანამედროვე მიდგომების შესაბამისად, ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებებს, მათ შორის მედიაციას, გააჩნიათ რესურსი, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს მითითებულ პროცესში.¹⁰

იმავს ადასტურებს პრაქტიკა – აშშ-

ში საკითხის კვლევის შედეგად, პროფესორმა კრეიგ მაქვინმა განაცხადა, რომ ისეთ შემთხვევებშიც კი, როდესაც მხარეები, რომელთაც არ სურდათ მედიაციის პროცესში ჩართვა, და სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის წესების შესაბამისად, ერთვებიან პროცესში, მისი დასრულების შემდგომ კი პროცესს აფასებენ, როგორც სამართლიანს; აგრეთვე, კმაყოფილებას გამოთქვამენ პროცედურული საკითხების შეფასებისას. აღნიშნულ გარემოებას ავტორმა უწოდა მედიაციის პარადოქსი.¹¹ მეტიც – სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის პრაქტიკამ ცხადყო, რომ უმეტეს შემთხვევაში მხარეებისთვის თავიდანვე მისაღებია მოსამართლის გადაწყვეტილება საქმის მედიაციისათვის გადაცემის თაობაზე და ამ გადაწყვეტილებას ისინი ხშირად სიხარულით ხვდებიან, რადგან რიგ შემთხვევაში მხარის მიერ მორიგების სურვილის გაცხადება მოწინააღმდეგე მხარის მიერ აღიქმება სუსტი სამართლებრივი პოზიციით გამოწვეულ კომპრომისად.¹²

ამასთან, სავალდებულო მედიაციის მომხრეები თავიანთი არგუმენტის დასაცავად ხშირად მოუხმობენ ხოლმე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებას საქმეში „ეშნიგ-დენინი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ“: „სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის უფლება არ არის აბსოლუტური და ის შეიძლება ექვემდებარებოდეს შეზღუდვას, თუ ეს შეზღუდვა ემსახურება კანონიერ მიზანს და დაცულია პროპორციულობა გამოყენებულ ზომასა და მისაღწევ მიზანს შორის“ (Ashingdane vs. The United Kingdom, Judgment of the European Court of Human Rights, Application No. 8225/78, 1985, para., 57).

რეალურად, საკითხი არ მდგომარეობს იმაში, არის დავის ალტერნატიული გადა-

6 Eisele G., 1991. No to Mandatory Court-Annexed ADR From the Bench, Thomas law journal litigation, p. 3.
 7 Glick T., 2012. Creative Mediation, North Charleston, p. 99.
 8 Ware S.J., 2003. Principles of Alternative Dispute Resolution, Second edition, Printed in the United States of America, p. 311.
 9 Leviton S. C., Greenstone J. L., 2004. Elements of Mediation, Printed in the United States of America, p. 38.
 10 Vieira L., 2015. Designing a Court-Annexed Mediation Program for Civil Cases in Brazil: Challenges and Opportunities, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, p.2.

11 Jacqueline N., 2009. Mediation Exceptionality Symposium – Against Settlement: Twenty-Five Years Later, Fordham Law Review, p. 1254.
 12 Blackshaw I., 2009. TMC Asser Instituut (La Haye), Sport, Mediation and Arbitration, T.M.C. Asser Press, Hague, p. 243.

წყვეტა სასამართლოზე უკეთესი თუ არა. მნიშვნელოვანი არის ის, რომ შესაბამისი საკანონმდებლო რეგულირების არსებობის შემთხვევაში, ეს პროცესი მხარეებს აძლევს რიგ შესაძლებლობებს სხვადასხვა ტიპის დავების გადაწყვეტის პროცესში. საინტერესოა ისიც, თუ რა თვალსაზრისით ახდენს გავლენას დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეს ფორმა სასამართლო სისტემაზე და, თავისმხრივ, რამდენად ცვლის სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტს.¹³

ნებაყოფლობითი მედიაციის დადებითი და უარყოფითი მხარეები

ნებაყოფლობითი მედიაციის მომხრეები, როგორც აცხადებენ, ვინაიდან აღნიშნული ტიპის მედიაციის წარმოების შემთხვევაში სახეზეა ორივე მხრიდან ნების გამოვლენა, შესაძლებელია გახდეს მედიაციის წარმატებით დასრულების საწინდარი,¹⁴ განსხვავებით სასამართლო/სავალდებულო მედიაციის შემთხვევებისაგან, რა დროსაც მხარეთაგან შესაბამისი ნება არ არსებობს.

ამის მიუხედავად, ნებაყოფლობითი მედიაციის მიმართ სკეპტიკური დამოკიდებულების მქონე პირებისაგან, როგორც წესი, ისმის კითხვა: თუკი მხარეს აქვს ძლიერი პოზიცია, რატომ უნდა სურდეს სასამართლო განხილვის ნებაყოფლობით თავიდან აცილება?¹⁵ ერთი შეხედვით, აღნიშნული არგუმენტი დასაბუთებულია, თუმცა, თანამედროვე მიდგომების შესაბამისად, მოწინააღმდეგე მხარისათვის

დავის გადაწყვეტის მედიაციის საშუალებით შეთავაზება არ ნიშნავს სისუსტის გამოვლენას. შესაძლებელია, ეს ქმედება ამგვარად აღიქმებოდეს ჯერ კიდევ ათი წლის წინ, თუმცა ამჟამად ვითარება ამ თვალსაზრისით შეცვლილია.¹⁶

მეორე არგუმენტი, რომელიც ნებაყოფლობითი მედიაციის კრიტიკოსთა მხრიდან გამოითქმის, არის ის, რომ პროცესში მონაწილეობა ადვოკატებმა, შესაძლებელია, ბოროტად გამოიყენონ და, არაკეთილსინდისიერების შემთხვევაში, დავა, გარკვეული მატერიალური სარგებლის მიღების მიზნით, შეგნებულად გაწეონ დროში.¹⁷ მათი თქმით, ნებაყოფლობითი მედიაცია იურისტს შეუძლია აქციოს დაპირისპირებულ მდგომარეობად, რომელიც მოლაპარაკებას გადაიყვანს შეჭიბვრებით და მწვავე კონფლიქტში.¹⁸ აღნიშნულთან მიმართებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი: ადვოკატთა მხრიდან არაკეთილსინდისიერი ქმედების პრევენციის გარანტიად ვერ ჩაითვალება ვერც სასამართლო მედიაცია და ვერც დავის გადაწყვეტის რომელიმე სხვა მეთოდი.

მესამე შეკითხვა, რომელიც ნებაყოფლობითი მედიაციის მოწინააღმდეგეთა მხრიდან გამოითქმის, შემდეგია: მაშინ, როდესაც მხარეები წინასწარ არ შეთანხმებულან დავის წარმოშობის შემთხვევაში მედიაციისათვის მიმართვის თაობაზე, როგორ უნდა შეთანხმდნენ აღნიშნულის თაობაზე, თუ მათ შორის უკვე კონფლიქტია გაღვივებული? აღნიშნულ კითხვაზე მრავალი პასუხი არსებობს, თუმცა ყველაზე სარწმუნოა ის მოსაზრება, რომ ნებაყოფლობითმა მედიაციის ინსტიტუტმა საზო-

13 Ward E., 2007. Mandatory Court-Annexed Alternative Dispute Resolution in the United States Federal Courts: Panacea or Pandemic Symposium: Transatlantic Perspectives on Alternative Dispute Resolution, St. John's Law Review, p. 79.

14 Pel M., 2008. Referral to Mediation a Practical Guide for an Effective Mediation Proposal, The Hague, p.71.

15 Abramson H. I., 2010. Mediation Representation Advocating as a Problem-solver in any Country or Culture, Second edition, Printed in the United States of America, p.156.

16 Berman L. J., 2012. Mediation's Evolution in Social: Where it has been and where it is going, Published in Advocate Magazine, p. 2.

17 ცერცვაძე გ., 2013. მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბილისი, გვ. 240.

18 Coltri L. S., 2010. Alternative Dispute Resolution a Conflict Diagnosis Approach, Second edition, University of Maryland, University College, p. 81.

გადოებასთან სწორი კომუნიკაციით თავად უნდა მოახერხოს თავისი დადებითი მხარეების შესახებ ცნობიერების გაზრდა.¹⁹

3. სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის მოდელი საქართველოში

წინამდებარე ნაშრომის ფარგლებში, ქართული სასამართლო მედიაციისათვის პრაქტიკაში რეალიზებადი მოდელის იდენტიფიცირების მიზნით, განიხილება დავების მორიგებით გადაწყვეტის ისტორიული გამოცდილება ქართულ სამართალში; განხორციელდება მიმდინარე დროისათვის მოქმედი სასამართლო მედიაციის მომწესრიგებელი კანონდებლობისა და თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის პროექტის პრაქტიკის ანალიზი; ყურადღება გამახვილდება სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის ძირითად გამოწვევებსა და მის შესაძლო ურთიერთმიმართებაზე ნებაყოფლობით (არასასამართლო) მედიაციასთან.

3.1. მორიგებით დავების გადაწყვეტის ისტორიული გამოცდილება ქართულ სამართალში

მედიაცია ქართული სინამდვილისათვის ნოვატიად არ შეიძლება ჩაითვალოს, ვინაიდან ისტორიულად საქართველოში სადავო საკითხის გადასაწყვეტად ხშირად მიმართავდნენ ავტორიტეტულ პიროვნებას.²⁰ მაგალითად, „ბექა-აღბუღას სამართლის წიგნი“, რომელიც შედგენილია XIII-XIV საუკუნეებში და შეტანილია ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნთა კრებულში (ვახტანგ ბატონიშვილის ბრძანებით საკო-

დიფიკაციო კომისიის მიერ 1705-1708 წლებში შედგენილი კანონთა კრებული. მეშვიდე ნაწილს შეადგენს „სამართალი ბატონიშვილის ვახტანგისა“, რომელიც შეიცავს შესავალსა და 270 მუხლს. ვახტანგის სამართლის წიგნის ძირითადი წყაროა ქართული ჩვეულებითი სამართალი) მე-6 ნაწილად მიუთითებს „შუათაბრჭობის“ შესახებ, რაც მკვლევართა შეფასებით, შუაკაცთა მეშვეობით შეთანხმებასა და დაბავებას გულისხმობს.²¹

ივანე სურგულაძეც მიიჩნევს, რომ ვახტანგის სამართლის წიგნში განსხვავებული შინაარსით არის ნახსენები მოსამართლე და ბჭე. ავტორი მიუთითებს სამართლის წიგნის მე-3 მუხლზე, რომელშიც საუბარია მოსამართლეზე, და 215-ე მუხლზე, რომელშიც საუბარია ბჭეზე.²²

ამასთან, მე-19 საუკუნის ძეგლში – „საქართველოს ჩვეულებითი სჯული“ საუბარია ბჭე მედიატორების ინსტიტუტზე.²³ ისიდორე დოლიძე, იკვლევს რა „ჩვეულებით სჯულს“, აღნიშნავს, რომ მის მე-60 მუხლში მითითებულია მოსამართლეთა სხვადასხვა კატეგორია: მედიატორი, ბჭე, მოსამართლე. მედიატორის ამორჩევა ხდებოდა მხარეთა მიერ, მოსამართლეთა დანიშვნა კი ხდებოდა ხელმწიფის ბრძანებით.²⁴

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, მედიაციის ინსტიტუტთან დაკავშირებული საკითხების საკანონმდებლო დონეზე რეგულირება და დამკვიდრება ქართულ პრაქტიკაში ერთგვარ კანონზომიერებად უნდა შეფასდეს.

19 წულაძე ა., 2016. სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, გვ. 26.
20 ცერცვაძე გ., 2013. მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბილისი, გვ. 132.

21 ტყემალაძე ს., 2016. მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბილისი, გვ.16.
22 სურგულაძე ი., 1952. საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორიისათვის, თბილისი, გვ. 346-347.
23 ცერცვაძე გ., 2013. მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი თბილისი, გვ.15 .
24 დოლიძე ი., 1960. საქართველოს ჩვეულებითი სჯული, თბილისი, გვ. 133-134.

3.2. სასამართლო მედიაციის მომწესრიგებელი კანონმდებლობის ანალიზი

საქართველოში სასამართლო მედიაციის მარეგულირებელი ნორმების მიღებით დასახული მიზნის მიღწევისათვის საჭირო იყო, შემუშავებულ სამართლებრივ ნორმებს მოეხდინა მედიაციის გამოყენების სტიმულირება ისე, რომ არ შელახულიყო მედიაციის არსი; დაცული ყოფილიყვნენ პროცესში მონაწილე პირები და გამჟღავნებული ინფორმაცია; მორიგების ეფექტური აღსრულებისათვის შემუშავებულიყო ოსტატური და დაბალანსებული სამართლებრივი მექანიზმები.²⁵ თუმცა რამდენად უზრუნველყოფს ამჟამინდელი ფორმით არსებული საკანონმდებლო ბაზა დასახული მიზნების განხორციელებას?

არსებული რეგულაციის თანახმად, სასამართლო მედიაციის წამოწყება შესაძლებელია ნებისმიერ დავაზე მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში, ხოლო მოსამართლის განჩინებით:

ა) საოჯახო დავებზე, გარდა შვილად აყვანისა, შვილად აყვანის ბათილად ცნობისა, მშობლის უფლების შეზღუდვისა და მშობლის უფლების ჩამორთმევისა;

ბ) სამემკვიდრეო სამართლებრივ დავებზე;

გ) სამეზობლო სამართლებრივ დავებზე.

სსსკ-ის მოქმედი რედაქციის შესაბამისად, რეგულირდება ისეთი საკითხებიც, როგორებიცაა სასამართლო მედიაციის ვადა, სასამართლო მედიაციის პროცესში მონაწილეობისათვის მხარეთა გამოუცხადებლობის შედეგები, სასამართლო მედიაციის პროცესის დასრულება, სასამართლო მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობა და სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გაუქმება; თუმცა რეგულირების მხოლოდ ამ ფორმით არსებობა და სხვა პროცესუალური თუ

მატერიალური საკითხების მის მიღმა დატოვება ცალსახად უარყოფით შეფასებას იმსახურებს. კერძოდ, არსებული რეგულირება არ მოიცავს თავად მედიაციის პროცესის განმარტებას, მითითებას ამ პროცესში მესამე ნეიტრალური პირის როლზე, მხარეთა მიერ პროცესის შედეგის კონტროლის საკითხზე, მედიატორის სტილზე, განსხვავებაზე სავალდებულო/სასამართლოდა არასასამართლო მედიაციას შორის; მეტიც, ამ დროისათვის რეგულირების მიღება დარჩენილი არა მხოლოდ მატერიალური, არამედ მედიაციის წარმოებასთან დაკავშირებული პროცესუალური საკითხებიც. შესაბამისად, ცალსახად დგინდება, რომ ინსტიტუტთან დაკავშირებული საკითხების მხოლოდ ზემოთ მითითებული ფორმით რეგულირება არ შეიძლება ჩაითვალოს სრულყოფილად. იმ პირობებში, როდესაც საერთაშორისო გამოცდილება მრავალფეროვანია, ხოლო მიდგომები განსხვავებული, შესაძლებელია, ვერ მოხდეს ყველა საკითხზე შეჭერება, თუმცა მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის გზაზე აუცილებლად მიიჩნევა ფუძემდებლური საკითხების საკანონმდებლო დონეზე განმტკიცება.

3.3. თბილისის საქალაქო

სასამართლოს მედიაციის პროექტის კრედიტის ანალიზი

ზემოთ განხილული საკანონმდებლო ნორმების ამოქმედების შემდეგ (2012 წლის 1-ლი იანვარი) 2012 წლის 7 მაისს საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს, იუსტიციის უმაღლეს სკოლას, თბილისის საქალაქო სასამართლოს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან არსებულ დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნულ ცენტრს, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებასა (GIZ) და მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობისა და სამართლებრივი გაძლიერების პროექტს (JILEP) შორის გაფორმებული მემორანდუმი სასამართლო მედიაციის

25 ნულაძე ა., 2016. სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, გვ. 129.

ამოქმედების მიზნით გადადგმულ პირველ მცდელობას წარმოაგენდა. ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმის საფუძველზე, თბილისის საქალაქო სასამართლოში შეიქმნა სასამართლო მედიაციის საპილოტე პროექტი და შეიქმნა კანდიდატები ბრიტანული კომპანიის – დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის (CEDR) დახმარებით წარმართული მედიაციის სასწავლო კურსის გასავლელად.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის პილოტური პროექტისათვის 2018 წლის ივლისამდე ექვსიწლის განმავლობაში სამედიაციოდ სულ 134 საქმე იქნა გადაცემული (2013 წელს – 3 საქმე; 2014 წელს – 13; 2015 წელს – 27 საქმე; 2016 წელს – 24 საქმე; 2017 წელს – 45 საქმე; 2018 წლის მაისამდე – 21 საქმე). მათ შორის, პროცენტული თვალსაზრისით, მორიგებით დასრულდასაქმეთა 70 %; მორიგების გარეშე – საქმეთა 30 %. მიმდინარე დროისათვის მიმდინარეობს 17 საქმის განხილვა.

ზემოთ თქმული სტატისტიკური მონაცემები იძლევა შემდეგი დასკვნის საფუძველს: სასამართლო მედიაციისათვის საქმეთა გადაცემის ტენდენცია მზარდია წლების მიხედვით; რაც შეეხება პროცესის შედეგიანობას, თუკი მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებებს, რომ მედიაცია ახალი ინსტიტუტია და ამ მიმართულებით საკანონმდებლო ბაზაც კი სრულყოფას საჭიროებს, ცალსახაა, რომ გადაცემულ საქმეთა 70%-ის მორიგებით დასრულება წარმატებულ შედეგად უნდა შეფასდეს.

3.4. სასამართლო მედიაციის წარმოებისთან დაკავშირებული გამოწვევები და მისი ურთიერთმიმართება ნებაყოფლობით მედიაციასთან

როგორც აღინიშნა, სხვადასხვა სახელმწიფოში სასამართლო მედიაციის პროცედურის წარმართვაში სახელისუფლო ორგანოების ჩარევის ინტენსივობა განსხვავებულია. თუმცა სამართლიანობის მიღწევის როგორი ეფექტიანიც უნდა

იყოს დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნებისმიერი საშუალება, მათი საკანონმდებლო დონეზე განმტკიცების შემთხვევაში, სახელმწიფო ვალდებულია, შექმნას ისეთი პოლიტიკა, რომელიც უზრუნველყოფს ამგვარი პროგრამების საუკეთესო სახით იმპლემენტაციას.²⁶

შესაბამისად, ქვემოთ ყურადღება გამახვილდება იმ გამოწვევებზე, რომლებიც ამ დროისათვის არსებობს სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტთან მიმართებაში; საკითხებზე, რომელთა სრულყოფილი რეგულირება დამოკიდებულია სახელმწიფო პოლიტიკაზე; ხოლო შესაბამისი ნების არსებობის შემთხვევაში აუცილებლად მიიჩნევა საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება.

3.4.1. სასამართლო მედიაციასთან დაკავშირებული პროცესუალური საკითხების რეგულირების აუცილებლობა

მიმდინარე დროისათვის, სასამართლო მედიაციის წარმოებასთან დაკავშირებულ ერთ-ერთ გამოწვევად რჩება პროცესუალური საკითხების საკანონმდებლო დონეზე რეგულირების არარსებობა – მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის პროცესის ამგვარი დაყოფა შესაძლებელია პირობით ხასიათს ატარებდეს. კერძოდ, აღიარებული მიდგომის შესაბამისად გამოიყოფა შემდეგი ეტაპები:

1. მედიაციის პროცესის წამოწყება;
2. მედიაციის წინარე კონფერენცია;
3. მხარეთა პოზიციების წინასწარი წარმოდგენა;
4. მედიაციის მთავარი სესია;
5. მედიაციის დასკვნითი ნაწილი, რაც მოიცავს შეთანხმების გაფორმების პროცედურასაც.

შესაბამისი რეგულაციის არსებობის პირობებში, სასამართლო მედიაცია დაექ-

26 Vieira L., 2015. Designing a Court-Annexed Mediation Program for Civil Cases in Brazil: Challenges and Opportunities, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, p.2.

ვემდებარება კონკრეტულ სტანდარტებს – განისაზღვრება პროცესის თითოეულ ეტაპზე მონაწილეთა მხრიდან განსახორციელებელი ქმედებები, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს წესრიგს და თავიდან აიცილებს პროცესის არასათანადო განვითარებას. აღნიშნული განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სწორედ სავალდებულო (სასამართლო) მედიაციის წარმოების პროცესში, ვინაიდან, ნებაყოფლობითი მედიაციისაგან განსხვავებით, პროცესი მეტი ფორმალურობით ხასიათდება.

3.4.2. მედიატორისადმი

წარდგენილი მოთხოვნები

სასამართლო მედიაციის წარმოების პროცესში

საქართველოში არსებული რეგულირების შესაბამისად, მედიატორისათვის საქმის გადაცემის შესახებ განიხილება არსაჩივრდება. აღნიშნული უნდა შეფასდეს სწორ პოზიციად და, შინაარსობრივი თვალსაზრისით, იგივე მიდგომა უნდა შენარჩუნდეს საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების შემთხვევაშიც. თუმცა, აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ სასამართლო სავალდებულო მედიაციის არსებობა და წარმატებით ფუნქციონირება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული მედიატორის პიროვნებაზე. შესაბამისად, საკანონმდებლო დონეზე უნდა განისაზღვროს, თუ ვინ შეიძლება იყოს მედიატორი.

ამ კითხვაზე შესაძლებელია არსებობდეს იმდენი პასუხი, რამდენი მედიატორიცაა.²⁷ მედიატორისადმი წარდგენილი მოთხოვნები ძირითადად სუბიექტურია, ხოლო მათი შეფასება – რთული.²⁸ და მაინც, არსებობს გარკვეული კრიტერიუმები.

მედიატორს აუცილებლად უნდა გააჩ-

ნდეს ზოგადი ცოდნა და კომპეტენცია განსახილველ საკითხთან მიმართებაში – მედიაციისათვის დადებითი შედეგების მომტანია, მედიატორი ერკვეოდეს დავის „ბუნებაში“.²⁹ ამასთან, საკმარისია არა მხოლოდ ზოგადი ცოდნის ფლობა, არამედ სასურველია კონკრეტული საკითხების, მათი სამართლებრივი გადაწყვეტის სპეციფიკის გააზრების უნარი.

თუმცა, ცხადია, კომპეტენციასთან თუ ცოდნასთან დაკავშირებული გარემოებების დადგენა არ მიიჩნევა საკმარისად. გასათვალისწინებელია მედიატორის პიროვნული უნარები, მაგალითად: სიტუაციებისა და ალტერნატივების ანალიზის უნარი; ადამიანების დარწმუნების უნარი; აქტიური მოსმენის უნარი; ღია შეკითხვების საფუძველზე ინფორმაციის შეგროვების უნარი; ეფექტური მხარდაჭერის უნარი; მედიდური ტონის გამოყენების გარეშე საკითხების წამოჭრის უნარი; მორიგების ალტერნატივების განსაზღვრის უნარი; თანადროულად რამდენიმე სტრატეგიისა და ტექტიკის შემუშავების უნარი.³⁰ აღსანიშნავია, რომ ეფექტური კომუნიკაციის უნარი მედიატორის ფუნქციების წარმატებით განხორციელების საწინდარია. მისი გამოყენებით მედიატორი შეძლებს, ჩასწვდეს დავის არსს და იმავდროულად მხარეთა შორის ინფორმაციის ურთიერთგაცვლას შეუწყოს ხელი.³¹

მედიატორს უნდა გააჩნდეს უნარი, ერთმანეთისაგან განასხვავოს მხარეთა პოზიციები და ინტერესები;³² უნდა შეეძლოს, განსაზღვროს, თუ ვინ შეიძლება იყოს მედიაციის პროცესის მონაწილე, მხარეებისა და მათი ადვოკატების გარდა. მედიატორმა უნდა იცოდეს, რომ ამ საკითხის გადაწყვეტისას განმსაზღვრელი

27 Smith A., Smock D., 2008. Managing a Mediation Process, Printed in the United States of America, p.22.

28 Robinzon M., 2007. Mediator certification: realizing its potentials and coping with its limitations; American Journal of Mediation, Vol. 2, p.63.

29 Boule L., Colatrella M., Picchioni A., 2008. Mediation Skills and Techniques, San Francisco, p. 27.

30 Beer J., Packard C., 2012. The Mediator's Handbook, Forth edition, Printed in Canada, p. 35.

31 Cooley J., 2006. The Mediator's Handbook: Advanced Practice Guide for Civil Litigation, National Institute for Trial Advocacy (U.S.), p.59-61.

32 Smith A., Smock D., 2008. Managing a Mediation Process, Printed in the united states of America, p. 11.

ფაქტორი უნდა იყოს ის, თუ ვის შეუძლია წვლილი შეიტანოს კონფლიქტის გადაწყვეტაში.³³ ერთ-ერთი ქმედება, რომელიც უნდა განახორციელოს მედიატორმა, მხარეთათვის იმის განმარტებაა, თუ რით განსხვავდება მედიაცია ჩვეულებრივი მოლაპარაკებებისაგან.³⁴

მედიაციის პროცესში მედიატორის პიროვნების მნიშვნელობის გათვალისწინებით დგინდება, რომ მასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება დღესდღეობით გამოწვევად რჩება საქართველოს რეალობაში. ამიტომ, აუცილებლად მიიჩნევა, საკანონმდებლო დონეზე განისაზღვროს მათდამი წარდგენილი მოთხოვნები. რეგულირება უნდა იყოს კომპლექსური და ამომწურავად პასუხობდესმის პიროვნებასთან დაკავშირებულ ყველა რელევანტურ საკითხს.

მოცემული ტიპის რეგულირების მსგავსად, შესაძლებელი იქნებოდა საქართველოში სასამართლო მედიაციასთან დაკავშირებული შემდეგი ცვლილებების შეთავაზება: მოსამართლეს უნდა შეეძლოს, საკუთარი ინიციატივისა და მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში, თავად წარმართოს სასამართლო მედიაციის პროცესი. შესაბამისად, იმ საკითხის გადაწყვეტა, თუ ვინ წარუძღვება სასამართლო მედიაციის პროცესს, თავად საქმის განმხილველი მოსამართლე თუ ამისათვის სპეციალიზირებული მედიატორი, სრულად უნდა იყოს დამოკიდებული მხარეთა ნებასა და მოსამართლის გადაწყვეტილებაზე.

3.4.3. პროცესის მონაწილეთა ეთიკური ბოჭვის საკითხის განსაზღვრის მნიშვნელობა სასამართლო მედიაციის პროცესში

მედიაციის არსებობა და განვითარება სრულად ეფუძნება მის პრინციპებს. ამის

მიუხედავად, როგორც ზემოთაც აღინიშნა, საქართველოში ჯერაც არ არის შემუშავებული საკანონმდებლო აქტი, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამისი რეგულაციების არსებობას. ამავდროულად, ვინაიდან მედიაცია ინტერდისციპლინურ სფეროსთან დაკავშირებული კატეგორიაა, რომელიმე მომიჯნავე პროფესიული ეთიკის სტანდარტების ავტომატური გავრცელება მასზე, არ იქნება გამართლებული. ასევე, არ შეიძლება ითქვას, რომ მედიატორები მათი თავდაპირველი პროფესიის წესებით უნდა იყვნენ შებოჭილნი, ვინაიდან ეს წესები შესაძლებელია უადგილო, შეუთავსებელი აღმოჩნდეს მედიაციის კონტექსტისათვის.³⁵

ზოგადად, ნებისმიერი სფეროს ეთიკისათვის საერთო არაჯეროვნების, სიცრუის, ინტერესთა კონფლიქტისა და არაკეთილსინდისიერების პრევენცია. თუმცა, სხვა სფეროს პროფესიული სტანდარტები არათუ არსობრივად შეუთავსებელია მედიაციასთან, არამედ ხშირად პირდაპირ ეწინააღმდეგება მედიაციის ფარგლებში მოქმედ ზოგიერთ (მაგალითად მედიატორის ნეიტრალურობის) პრინციპს,³⁶ რაც კიდევ მეტად გამოკვეთს მედიაციის სფეროში დამოუკიდებელი ეთიკური სტანდარტების ცალკე დადგენის აუცილებლობას.³⁷

შესაბამისად, მედიაციასთან დაკავშირებული პროცესუალური საკითხებისა და მედიატორის პიროვნებასთან დაკავშირებული რეგულაციების არარსებობასთან ერთად, საქართველოში დღესაც გამოწვევად რჩება პროცესის მონაწილეთა ეთიკური ბოჭვის საკითხი.

აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ ეთიკის რეგულირება პირდაპირ კავშირშია შე-

33 Boule L., Colatrella M., Picchioni A., 2008. Mediation Skills and Techniques, San Francisco, p. 27.
34 Golann D., 2009. Mediation Legal Disputes Effective strategies for Neutrals and Advocates, Printed in the United States of America, p. 267.

35 Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p. 396.
36 Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p.397.
37 Furlan F., Blumstein E., Hofstein D.N., 1997. Ethical Guidelines for Attorney-Mediators: Are Attorneys Bound by Ethical Codes for Lawyers When Acting as Mediators?, 14 J. Am. Acad. Matrimonial Law, p. 267-331.

საბამისი წესების აღსრულების უზრუნველყოფასთან. შესაბამისად, თუკი განისაზღვრება კონკრეტული რეგულაციები, აუცილებელია, განისაზღვროს ადრესატთა მხრიდან მისი გაუთვალისწინებლობის შედეგები; აღნიშნული მიდგომის არარსებობის შემთხვევაში, შესაძლებელია, ეჭვქვეშ დადგეს რეგულაციის არსებობის მიზნობრიობა.

3.4.4. სავალდებულო (სასამართლო) მედიაციის ურთიერთმიმართება არასასამართლო მედიაციასთან

ყოველივე ზემოხსენებულის განხილვის შემდგომ ჩნდება კითხვა: სავალდებულო/სასამართლო და ნებაყოფლობით მედიაციასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მოწესრიგებისა და ზემოხსენებული გამოწვევების გამკლავების შემთხვევაში, ხომ არ იქნება შესაძლებელი სავალდებულო/სასამართლო და ნებაყოფლობითი მედიაციის „გადაკვეთის წერტილის“ დადგენა, რათა შესაძლებელი გახდეს მოქალაქეთათვის კიდევ ერთი შესაძლო ალტერნატივის შეთავაზება.

კერძოდ, რეგულაცია შესაძლებელია ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით: თუკი სასამართლო მედიაციის წარმოების პროცესში გამოვლინდება, რომ მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში პროცესის ეფექტიანობას გაზრდიდა არა სასამართლო, არამედ ნებაყოფლობითი მედიაციის წარმოება რომელიმე პროვაიდერი ორგანიზაციის მიერ, დასაშვებია გახდეს სასამართლოს მიერ მითითებული დავის, მხარეთა მიერ შერჩეული შესაბამისი სერვისის პროვაიდერ ორგანიზაციაში/მედიატორთან გადამისამართება, უკვე ნებაყოფლობითი მედიაციის წარმოების მიზნით.

ბუნებრივია, აღნიშნული რეგულაცია ვერ მოერგება ყველა შემთხვევას და მისი გამოყენება წარმატებული იქნება მხოლოდ მაშინ, თუკი მხარეები მოლაპარაკების კონკრეტულ ეტაპზე მიიჩნევენ, რომ სასამართლოს ფორმალური გარემო

შესაძლებელია დამაბრკოლებელი აღმოჩნდეს შეთანხმების მიღწევის პროცესში. ამასთან, უნდა დადგინდეს ამგვარი მიდგომის წინაპირობები, რომელთაგან თუნდაც ერთ-ერთის არარსებობა გამორიცხავს მისი გამოყენების შესაძლებლობას. კერძოდ: ერთი მხრივ, მითითებულ ინიციატივას უნდა ემხრობოდეს დავის მონაწილე ორივე მხარე; ხოლო მეორე მხრივ, მისი განხორციელებისათვის აუცილებელი უნდა იყოს მოსამართლის თანხმობა.

4. დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომში განხორციელებული ანალიზის შედეგად, რომელიც შეეხება კრიტიკოსთა მოსაზრებას, რომლის თანახმადაც სავალდებულო მედიაციის არსებობა შესაძლებელია ქმნიდეს მედიაციის ფუძემდებლური პრინციპის – მხარეთა თვითგამორკვევასთან დაკავშირებულ რისკებს, დგინდება, რომ მითითებული მოსაზრება დაუსაბუთებელია. მხარეებს ყოველთვის უნდა იყვნენ უფლებამოსილნი, უპირობო უარი განაცხადონ მორიგებაზე, თუმცა, მათ ყოველთვის არ უნდა ჰქონდეთ უფლება, უარი თქვან მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე. სწორი სამართლებრივი რეგულირების არსებობისა და პროცესის შესაბამისი ფორმით წარმართვის შემთხვევაში, იგი ვერ მოახდენს გავლენას მხარეთა მიერ სადავო საკითხის ირგვლივ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე და ვერ შეზღუდავს მხარეთა თვითგამორკვევის უფლებას.³⁸

შესაბამისად, მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის პირობებში აუცილებლად მიიჩნევა მასთან დაკავშირებული მატერიალური და პროცესუალური საკითხების მომწესრიგებელი სრულყოფილი საკანონმდებლო ბაზის შემუშავება, რაც, მართალია, ორივე – ნებაყოფლობითი თუ

38 Glen N., 2016. The principles of mediation, Journal of Eastern European Law, p. 78.

სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის წარმოების შემთხვევაში აქტუალურია, თუმცა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სწორედ სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის შემთხვევაში, რადროსაც პროცესი მეტი ფორმალურობით ხასიათდება. ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით, კანონმდებლობაში განსახორციელებელი ცვლილებები შემდეგი სახით განისაზღვრება:

1. სასამართლო მედიაციის წარმოებასთან დაკავშირებულ ერთ-ერთ უმთავრეს გამოწვევად რჩება პროცესუალური საკითხების რეგულირების საკანონმდებლო დონეზე არარსებობა. შესაბამისად, პროცესის თითოეულ ეტაპზე მონაწილეთა მხრიდან განსახორციელებელი ქმედებებისა და გადასაწყვეტი საკითხების იდენტიფიცირების მიზნით, აუცილებლად მიიჩნევა მითითებული საკითხების საკანონმდებლო დონეზე რეგულირება.
2. რამდენადაც სავალდებულო/სასამართლო მედიაცია მხარდაჭერილია სახელმწიფო პოლიტიკით, სახელმწიფო ვალდებულია, პასუხისმგებლობა აიღოს იმ მედიატორის პიროვნებასთან და კვალიფიკაციასთან მიმართებაში, რომლის წარმართულ პროცესში მონაწილეობაც სავალდებულოა; ამის გათვალისწინებით, აუცილებლად მიიჩნევა სასამართლო მედიატორისადმი წარდგენილი მოთხოვნების საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრა.
3. საქართველოში სასამართლო მედიაციის კომპლექსური განვითარების უზრუნველსაყოფად მიზანშეწონილი იქნებოდა შემდეგი რეგულაციის შეთავაზება: მოსამართლეს უნდა შეეძლოს, საკუთარი ინიციატივისა და მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში, თავად წარმართოს სასამართლო მედიაციის პროცესი. შესაბამისად,

- იმ საკითხის გადაწყვეტა, თუ ვინ წარუძღვება სასამართლო მედიაციის პროცესს – თავად მოსამართლე თუ სპეციალიზირებული მედიატორი, სრულად უნდა იყოს დამოკიდებული მხარეთა ნებასა და მოსამართლის გადაწყვეტილებაზე.
4. ვინაიდან საკითხის ანალიზი ცხადყოფს პრობლემის რეგულაციონურობას, აუცილებელია, საქართველოში ამოქმედდეს მედიაციის ეთიკის კოდექსი, რომელიც განსაზღვრავს პროცესის მონაწილეთა ქცევის საბაზისო ეთიკურ სტანდარტებს. საქართველოში მოქმედი მოცემულობა, რაც გულისხმობს ამ ტიპის რეგულაციების არარსებობას, ცალსახად არადაამაკმაყოფილებლად უნდა შეფასდეს.
  5. სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებისა და მოქალაქეთათვის მეტი შესაძლო ალტერნატივების შეთავაზების მიზნით, შესაძლებლად მიიჩნევა შემდეგი მიდგომის დანერგვა – თუკი სასამართლო მედიაციის წარმოების პროცესში გამოვლინდება, რომ მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში პროცესის ეფექტიანობას გაზრდიდა არა სასამართლო, არამედ ნებაყოფლობითი მედიაციის წარმოება რომელიმე პროვაიდერი ორგანიზაციის მიერ, სასამართლოს თანხმობის შემთხვევაში დასაშვები უნდა იყოს დავის მხარეთა მიერ შერჩეულ მედიაციის პროვაიდერ ორგანიზაციაში/მედიატორთან გადამისამართება. მითითებული ნოვაციური მიდგომა ხელს შეუწყობს როგორც ორივე ტიპის – ნებაყოფლობითი თუ სავალდებულო/სასამართლო მედიაციის განვითარებას, ასევე ურთიერთ-თანამშრომლობის ჩამოყალიბებას.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი. <https://www.matsne.gov.ge>
2. მოდელური კანონი საერთაშორისო კომერციული მედიაციის შესახებ, მიღებული გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის (UNCITRAL) მიერ 2002 წლის 4 ივნისს. <https://www.uncitral.org> აშშ-ის მოდელური კანონი მედიაციის შესახებ.
3. <http://www.uniformlaws.org>
4. ევროპარლამენტისა და ევროპის საბჭოს 2008 წლის 21 მაისის დირექტივა სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის ასპექტებთან დაკავშირებით. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32008L0052>
5. მედიატორთა ქცევის ევროპული კოდექსი, 2004. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf
6. იურიდიული საზოგადოების (ინგლისი და უელსი) სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის პრაქტიკის კოდექსი. <https://www.lawsociety.org>
7. დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრის (CEDR) ქცევის კოდექსი ნეიტრალური პირებისათვის. https://www.cedr.com/about_us/modeldocs/?id=4
8. Mediation College-ის მედიატორების პრაქტიკის კოდექსი. <https://www.collegeofmediators.co.uk/sites/default/files/CoM%20Code%20of%20Practice%20V2a.pdf>
9. Core Solutions Group-ის მედიატორთა ქცევის კოდექსი (შოტლანდია). <http://www.core-solutions.com/>
10. Civil Mediation on Council-ის კოდექსის პროექტი მედიატორთა პრაქტიკისთვის. www.civilmediation.org
11. NMI მედიატორთა ქცევის კოდექსი (ჰოლანდია). <http://www.intracen.org/Code-of-conduct-Netherlands-Mediation-Institute/>
12. Capani-ის (ბელგია) მედიატორთა ეთიკური ქცევის წესები. <http://www.cepani.be/en/arbitrage/arbiters/rules-good-conduct>
13. IMI-ის პროფესიული ქცევის კოდექსი. <https://www.imimmediation.org/practitioners/code-professional-conduct/>

THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN THE COURT ORDERED AND NON COURT- ORDERED MEDIATION

Ana Gurieli

*Affiliated assistant of the Faculty of law of Caucasus
International University; PhD Candidate;
Lawyer; Mediator*

KEYWORDS: Principle, Volunteering, Judge

RESUME

It is doubtful that in the conditions of mediation institutionalization, its successful functioning, with other means of dispute settlement, is not only the subject of private interest during individual proceedings. It is also the fact of public importance.

However, in the Georgian reality, mediation is considered as a new institution. Most material, procedural or ethical issues related to it have not been regulated at the legislative level, including, the connection between mandatory/judicial and voluntary mediation. Meanwhile, the growing demands of the legal profession require compliance of internal legislation with modern development trends.

Considering this fact, the work concentrates on the inter-relationship of mandatory/judicial and voluntary mediation. The signs of mandatory/judicial and voluntary mediation are discussed. Analysis of court mediation practice and the existing regulatory legislation has been carried out. Recommendations for improvement of legislation have been developed.

Each suggested regulation will help in the process of perfection of legislation and the development of the institute.

NOTES:

1. Tsuladze A., 2016. Georgian Model of Judicial Mediation in the Euro-American Prism, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, p. 6. (In Georgian)
2. Goldsmith J. C., Ingen-Housz A., Pointon G. H., 2011. ADR in Business: Practice and Issues Across Countries and Cultures, Vol. II, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, p. 4. (In English)
3. Tsuladze A., 2016. Georgian Model of Judicial Mediation in the Euro-American Prism, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, p.13. (In Georgian)
4. Esplugues C., Louis M., 2015. New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, p. 55. (In English)
5. Riskin L. L., 2009. Awareness and Ethics in Dispute Resolution and Law, Why Mindfulness Tends to Foster Ethical Behavior, Tex. L. Rev., Vol. 50:493, p.498; Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p.402. (In English)
6. Eisele G., 1991. No to Mandatory Court-Annexed ADR From the Bench, Thomaslaw journal litigation, p.3. (In English)
7. Glick T., 2012. Creative Mediation, North Charleston, p.99. (In English)
8. Ware S. J., 2003. Principles of Alternative Dispute Resolution, Second edition, Printed in the United States of America, p.311. (In English)
9. Leviton S. C., Greenstone J. L., 2004. Elements of Mediation, Printed in the United States of America, p. 38. (In English)
10. Vieira L., 2015. Designing a Court-Annexed Mediation Program for Civil Cases in Brazil: Challenges and Opportunities, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, p.2. (In English)
11. Jacqueline N., 2009. Mediation Exceptionality Symposium – Against Settlement: Twenty-Five Years Later, Fordham Law Review, p.1254. (In English)
12. Blackshaw I., 2009. TMC Asser Instituut (La Haye), Sport, Mediation and Arbitration, T.M.C. Asser Press, Hague, p. 243. (In English)
13. Ward E., 2007. Mandatory Court-Annexed Alternative Dispute Resolution in the United States Federal Courts: Panacea or Pandemic Symposium: Transatlantic Perspectives on Alternative Dispute Resolution, St. John's Law Review, p.79. (In English)
14. Pel M., 2008. Referral to Mediation a Practical Guide for an Effective Mediation Proposal, The Hague, p.71. (In English)
15. Abramson H. I., 2010. Mediation Representation Advocating as a Problem-solver in any Country or Culture, Second edition, Printed in the United States of America, p.156. (In English)
16. Berman L. J., 2012. Mediation's Evolution in Social: Where it has been and where it is going, Published in Advocate Magazine, p.2. (In English)
17. Cercvadze G., 2013. The prospects of the regulation of mediation in Georgia, National center for alternative dispute resolution, Tbilisi, p.240. (In Georgian)
18. Coltri L. S., 2010. Alternative Dispute Resolution a Conflict Diagnosis Approach, Second edition, University of Maryland, University College, p.81. (In English)
19. Tsuladze A., 2016. Georgian Model of Judicial Mediation in the Euro-American Prism, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, p.26. (In Georgian)
20. Cercvadze G., 2013. The prospects of the regulation of mediation

- in Georgia, National center for alternative dispute resolution, Tbilisi, p.132. (In Georgian)
21. Tkemaladze S., 2016. Mediation in Georgia: from Tradition to Modernity, Tbilisi, p.16. (In Georgian)
  22. Surguladze I., 1952. For the History of Georgian State and Law, Tbilisi, p.346-347. (In Georgian)
  23. Cercvadze G., 2013. The prospects of the regulation of mediation in Georgia, National center for alternative dispute resolution, Tbilisi, p.15. (In Georgian)
  24. Dolidze I., 1960. The Georgian Customary law, Tbilisi, p.133-134. (In Georgian)
  25. Tsuladze A., 2016. Georgian Model of Judicial Mediation in the Euro-American Prism, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, p.129. (In Georgian)
  26. Vieira L., 2015. Designing a Court-Annexed Mediation Program for Civil Cases in Brazil: Challenges and Opportunities, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, p.2. (In English)
  27. Smith A., Smock D., 2008. Managing a Mediation Process, Printed in the United States of America, p.22. (In English)
  28. Robinzon M., 2007. Mediator certification: realizing its potentials and coping with its limitations; , American Journal of Mediation, Vol. 2, p.63. (In English)
  29. Boulle L., Colatrella M., Picchioni A., 2008. Mediation Skills and Techniques, San Francisco, p. 27. (In English)
  30. Beer J., Packard C., 2012. The Mediator's Handbook, Forth edition, Printed in Canada, p. 35. (In English)
  31. Cooley J., 2006. The Mediator's Handbook: Advanced Practice Guide for Civil Litigation, National Institute for Trial Advocacy (U.S.), p.59-61. (In English)
  32. Smith A., Smock D., 2008. Managing a Mediation Process, Printed in the united states of America, p.11. (In English)
  33. Boulle L., Colatrella M., Picchioni A., 2008. Mediation Skills and Techniques, San Francisco, p.27. (In English)
  34. Golann D., 2009. Mediating Legal Disputes Effective strategies for Neutrals and Advocates, Printed in the United States of America, p.267. (In English)
  35. Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p.396. (In English)
  36. Kovach K.K., 2004. Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, p.397. (In English)
  37. Furlan F., Blumstein E., Hofstein D.N., 1997. Ethical Guidelines for Attorney-Mediators: Are Attorneys Bound by Ethical Codes for Lawyers When Acting as Mediators?, 14 J. Am. Acad. Matrimonial Law, p.267-331. (In English)
  38. Glen N., 2016. The principles of mediation, Journal of Eastern European Law, p.78. (In English)

BIBLIOGRAPHY:

1. The civilprocedure code of Georgia. <https://www.matsne.gov.ge> (In Georgian)
2. Model Law on International Commercial Mediation, adopted by the United Nations International Trade Law Commission (UNCITRAL) on 4 June 2002; <https://www.uncitral.org> (in English)

3. Uniform Mediation Act of USA, <http://www.uniformlaws.org> (In English)
4. Directive 2008/52/EC of the European parliament and of the council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX-%3A32008L0052> (In English)
5. European Code of Conduct for Mediators, 2004. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf (In English)
6. Law Society (England and Wales) Code of Practice For Civil/Commercial Mediation. <https://www.lawsociety.org> (In English)
7. CEDR Solve Code of Conduct for Neutrals. https://www.cedr.com/about_us/modeldocs/?id=4 (In English)
8. College of Mediators Code of Practice For Mediators. <https://www.collegeofmediators.co.uk/sites/default/files/CoM%20Code%20of%20Practice%20V2a.pdf> (In English)
9. Core Solutions Group Terms of Engagement and Code of Conduct for Mediators. <http://www.core-solutions.com/> (In English)
10. Civil Mediation on Council draft Code of Good Practice for Mediators. www.civilmediation.org (In English)
11. Code of Conduct for NMI Registered Mediators <http://www.intracen.org/Code-of-conduct-Netherlands-Mediation-Institute/> (In English)
12. Cepani Rules of Good Conduct. <http://www.cepani.be/en/arbitrage/arbiters/rules-good-conduct> (In English)
13. IMI Code of Professional Conduct. <https://www.imimediation.org/practitioners/code-professional-conduct/> (In English)